

Docentenhandreiking workshops 'In gesprek over het leven en het einde'

aan de hand van de 8 essenties van het Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland

Deel 2: Workshop 'Samen beslissen'

oktober 2024

Auteurs

Yvette van der Linden, Leids Universitair Medisch Centrum

Carolien Burghout, Jeroen Bosch Ziekenhuis

Famke van Heeckeren, PZNL

Elise Posma, PZNL

Marjolein Verkammen, PZNL

Versie	Datum	Wijzigingen
1.0	Oktober 2024	

Versie 1.0

Licentie:

[Creative Commons: BY-NC-SA](#)

Inhoudsopgave

1. Algemene informatie	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Begeleiding	4
1.3 Doelgroep en groepsgrootte	4
1.4 Opzet van de workshops	4
1.5 Programma per workshop	5
1.6 Voorbereiding	5
2. Workshop 'Samen beslissen'	6
2.1 Samen beslissen	6
2.1.1 Voorbereiding	6
2.1.2 Leerdoelen	6
2.1.3 Programma	7

1. Algemene informatie

1.1 Inleiding

Aanvullend op het boek 'In gesprek over het leven en het einde' en de bijbehorende podcastreeks, zijn acht workshops ontwikkeld. De workshops zijn gekoppeld aan de acht essenties van het [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland](#). Het Kwaliteitskader geeft zorgverleners en zorgorganisaties een eenduidig beeld van wat verstaan wordt onder goede palliatieve zorg en helpt bij het ontwikkelen van beleid op dit gebied. Het doel van deze workshops haakt aan de doelstelling van het Kwaliteitskader, namelijk het verbeteren van de palliatieve zorgverlening vanuit de beleving van de patiënt en zijn naaste(n). In iedere workshop staat één essentie uit het Kwaliteitskader centraal. In hoofdstuk 2 van dit document is de workshop 'De palliatieve fase van de ziekte begint' beschreven. De andere workshops zijn in separate documenten te raadplegen.

De workshops bevatten trainingsmateriaal om te kunnen gebruiken in groepsverband en zijn bedoeld voor (toekomstige) zorgverleners en vrijwilligers die met patiënten en naasten het gesprek willen aangaan over hun waarden, wensen en behoeften in de palliatieve fase. De workshops kunnen gegeven worden in het onderwijs (MBO/HBO/WO) en als (bij)scholing in de eigen zorgorganisatie.

1.2 Begeleiding

Voor het begeleiden van de workshops verwachten we dat een consulent palliatieve zorg, leden van het (transmuraal) team palliatieve zorg of aandachtvelders palliatieve zorg met affiniteit en ervaring met lesgeven/doceren, deze taak op zich kunnen nemen in hun eigen zorgorganisatie. Zij hebben ruime ervaring in de palliatieve zorg en werken zelf in een palliatieve setting. Hierdoor kunnen zij (complexe) praktijksituaties inbrengen en de juiste verdieping bieden aan (toekomstige) zorgverleners en vrijwilligers. Tevens kunnen de workshops begeleid worden door docenten (MBO/HBO/WO) als onderwijs, samen met een in palliatieve zorg ervaren zorgverlener. In het vervolg gebruiken we de term trainer voor de persoon die de workshops begeleidt.

1.3 Doelgroep en groepsgrootte

De workshops zijn bedoeld voor (toekomstige) zorgverleners en vrijwilligers. De gewenste groepsgrootte is maximaal 25 deelnemers. In de workshops gaan de deelnemers aan de slag in kleinere groepen van 3 tot 4 deelnemers per groep. De inhoud met daarbij de gehanteerde werkvormen zijn dan het meest effectief.

1.4 Opzet van de workshops

Aan de hand van het boek 'In gesprek over het leven en het einde' ¹ zijn 8 workshops van ieder 2 uur beschreven. De praktijk, de eigen ervaring, en daarnaast de vaardigheden en attitude van de deelnemers zijn uitgangspunten in de workshops; het uitwisselen hiervan kan nieuwe of andere inzichten bieden bij de deelnemers en bijdragen aan het verlenen van optimale palliatieve zorg. De aangeboden werkvormen bieden de trainer mogelijkheden om de deelnemers aan te zetten tot (zelf)reflectie, interactie en kennisdeling.

Het bestendigen van de vaardigheden van (toekomstige) zorgverlener of vrijwilliger, vraagt om een interactieve aanpak. De voorgestelde werkvormen dragen daarom bij aan de interactie en verdieping. Uit onderzoek² blijkt dat in trainingen het gebruik van interactieve werkvormen zoals rollenspel en feedback hiervoor effectief lijken te zijn.

Elke essentie van het Kwaliteitskader is gekoppeld aan een hoofdstuk in het boek en een aflevering van de podcast (zie hieronder); zie tabel 1.

Tabel 1 Overzicht boektitels en essenties Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland

Hoofdstuk (boek) – Aflevering (podcast)	Essentie kwaliteitskader
1. De palliatieve fase van de ziekte begint	Markering
2. Samen beslissen	Gezamenlijke besluitvorming
3. Praten over de toekomst	Proactieve zorgplanning
4. Persoonlijk dossier	Individueel zorgplan
5. Onderlinge afstemming en voortgang	Coördinatie en continuïteit
6. Kennis en vaardigheden	Deskundigheid
7. Goed contact	Effectieve communicatie
8. Goed voor jezelf zorgen	Persoonlijke balans

1.5 Programma per workshop

Het programma heeft in iedere workshop eenzelfde opbouw. Bovenaan staat algemene informatie over de workshop, te weten:

- de te raadplegen middelen ter voorbereiding op de workshop, inclusief de tijdsduur van de voorbereiding;
- de leerdoelen per workshop;
- het programma van de workshop met tijdschema.

Het tijdschema met de daarbij aangegeven tijd per onderdeel is richtinggevend. Dit is afhankelijk van de discussie in de groep of belangstelling voor een bepaald onderwerp. Het is aan de trainer hoe strikt hier mee om te gaan. In de bijlage worden diverse werkvormen toegelicht. Het programma kan desgewenst in aangepaste (werk)vorm worden aangeboden.

1.6 Voorbereiding

Voor elke workshop kan ter voorbereiding en als workshopmateriaal worden geraadpleegd:

- De betreffende essentie van het [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland](#). Alle informatie rondom het Kwaliteitskader is gebundeld op [Palliaweb](#). Naast het Kwaliteitskader zelf, staan hier ook animaties, onderwijsmateriaal en andere belangrijke hulpmiddelen beschreven.
- Een begeleidende PowerPoint presentatie per essentie. In de presentatie zijn notities toegevoegd met toelichting voor de docent.
- Het bijbehorende hoofdstuk uit het boek 'In gesprek over het leven en het einde'. In ieder hoofdstuk geeft één patiënt/naaste en één zorgverlener zijn/haar visie op één van de acht essenties.
- De bijbehorende podcastaflevering waarbij de patiënt/naaste en zorgverlener verder met elkaar op de essentie ingaan.
- De leesvraag die bij elk hoofdstuk uit het boek of aflevering van de podcast hoort.

In het programma per workshop staat onder 'Vooraf specifieke voorbereidingen' vermeld welke voorbereidingen van de deelnemers wordt gevraagd. Voor de trainer is het goed vooraf te bekijken welke voorbereiding er van de deelnemers verwacht wordt en de deelnemers vroegtijdig hierover te informeren.

2. Workshop ‘Samen beslissen’

2.1 Samen beslissen

Gezamenlijke besluitvorming is het doorlopende proces dat hoort bij het nemen van belangrijke beslissingen over de best passende zorg. De patiënt en zijn naasten beslissen samen met de zorgverlener welke zorg en ondersteuning het beste past bij de persoonlijke situatie van de patient en wat belangrijk is. Dit wordt ook wel ‘samen beslissen’ genoemd. Wederzijdse informatie-uitwisseling is hierin een essentieel onderdeel, en met name de wijze waarop deze informatie met elkaar wordt gedeeld.

2.1.1 Voorbereiding

Tijdsduur voorbereiding

Totaal 75 minuten, bestaande uit:

- 15 minuten voor het lezen van het hoofdstuk
- 40 minuten voor het luisteren van de podcastaflevering
- 20 minuten voor het doornemen van de aangereikte literatuur en/of middelen

Vorbereiding voor de deelnemers

- Doornemen [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland domein 2.2 Gezamenlijke besluitvorming](#)
- Doornemen van hoofdstuk 2 ‘Samen beslissen’ uit het boek ‘In gesprek over het leven en het einde’
- Leesvraag: Lees de paragraaf over Hanneke, waarin ze aangeeft dat samen beslissen geen doel is, maar een weg die de zorgverlener samen met de patiënt en naaste aflegt om uit te komen bij een besluit dat het beste past bij de patiënt. Ben jij het hiermee eens? Waarom wel/niet?
- Beluisteren van de [podcastaflevering 2 - Palliapodcast | Samen beslissen](#)
- Bekijken [Animatie Gezamenlijke Besluitvorming](#)
- Formuleren eigen leerpunten

2.1.2 Leerdoelen

De deelnemer:

- beschikt over kennis en vaardigheden om gezamenlijke besluitvorming in de eigen praktijk toe te passen;
- heeft oog voor veranderende context en onzekerheden van de patiënt en biedt ruimte om gemaakte besluiten te herzien;
- is in staat te reflecteren op ervaringen vanuit zijn eigen praktijk.

2.1.3 Programma

Tijdsduur workshop

Totaal 120 minuten (excl. pauze) bij voorkeur als geheel aanbieden

Programmaonderdelen

Tijd	Onderdeel	Beschrijving	Tips voor werkvormen & hulpmiddelen
10 min	Inleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Uitleg programma door docent • Voorstelronde (indien nodig) • Deelnemers: verwachtingen en inbreng leerpunten 	PowerPoint met programma
20 min	Essentie Gezamenlijke besluitvorming	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemers beantwoorden de vraag 'Wat versta ik onder gezamenlijke besluitvorming?' • Docent geeft samenvatting van de essentie a.d.h.v. Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland en Palliaweb pagina 	<ul style="list-style-type: none"> • PowerPoint met slides • Animatie Gezamenlijke besluitvorming
35 min	Aan de slag	<p>Deelnemers bespreken op basis van de casus uit het boek in groepjes van 3 à 4 personen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Waarom is gezamenlijke besluitvorming belangrijk in de palliatieve zorg: <ol style="list-style-type: none"> a) Wat is het doel van samen beslissen? b) Hoe ondersteun je de patiënt bij het maken van beslissingen die bij hem of haar passen? c) Welke meerwaarde heeft dit voor de patiënt en diens naasten? d) En wat levert het jou als zorgverlener op? 2. Wat vind je van het proces van gezamenlijke besluitvorming t.a.v. wel of geen sondevoeding in de casus: 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkvorm: leergesprek aan de hand van de 6 denkhoeden van Bono¹. Kies 3 van de 6 denkhoeden. Deelnemers bekijken de vragen vanuit deze verschillende invalshoeken: <ul style="list-style-type: none"> • Analytisch • Positief • Gevoelsmatig

¹ de Bono, E. (1999). *Six Thinking Hats: An Essential Approach to Business Management*. Back Bay Books.

		<p>a) Is aan Peter en zijn vrouw uitgelegd wat het betekent om wel of geen sondevoeding te krijgen? Zou jij het anders doen?</p> <p>b) Is uitgelegd wat het betekent als Peter (naast de sondevoeding) wel af en toe blijft drinken? Hoe sta jij daar persoonlijk in?</p> <p>c) Hoe wordt echtgenote Liesbeth betrokken in de gezamenlijke besluitvorming en hoe zou jij dat doen?</p>	
35 min	Reflecteren op eigen handelen	<p>Voorbeeld reflectievragen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe geef jij 'samen beslissen' als zorgverlener invulling? Hoe beweeg je mee en hoe kom je erachter wat patiënten en naasten nodig hebben? 2. Op welke manier kun je erachter komen wat er werkelijk belangrijk is voor de patiënt? 3. Welke informatie over de patiënt kan jou als zorgverlener richting geven in het aanbieden van passende keuzemogelijkheden? 4. Hoe ga je ermee om als een patiënt bewust afwijkt van advies of een voorgestelde optie? 	Werkvorm: reflectiegesprek, bijvoorbeeld in duo's of kleine groepjes
20 min	Plenaire terugkoppeling	<ul style="list-style-type: none"> • Inzichten en/of vragen vanuit de groepjes plenair bespreken • Terugblik op leerdoelen • Algemene afsluiting 	Stoplicht model (zie PowerPoint presentatie)

